

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
XI Всеукраїнської науково-практичної конференції

(Суми, 28 травня 2024 року)

Суми
2024

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Гончаренко А. В., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Дегтярьов С. І., д-р іст. наук (Сумський державний університет);
Ільницький В. І., д-р іст. наук (Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка);
Каганов Ю. О., д-р іст. наук (Запорізький національний університет);
Король В. М., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Котляр Ю. В., д-р іст. наук (Чорноморський національний університет ім. П. Могили, м. Миколаїв);
Куліш А. М., д-р юрид. наук (Сумський державний університет);
Лебідь А. Є., д-р філос. наук (Сумський державний університет);
Лобко Н. В., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Черкасов А. А., д-р іст. наук (Cherkas Global University, США).

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 7 від 21.06.2024 р.)

**Суспільно-політичні процеси в Україні та світі:
історія, проблеми, перспективи** : матер. XI Всеукр. наук.-
практ. конф. (Суми, 28 травня 2024 р.) / ред. колегія :
В. М. Власенко, А. В. Гончаренко, С. І. Дегтярьов та ін.
Суми : Сумський державний університет, 2024. 197 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ЗВО і наукових установ, виголошені в рамках XI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільно-політичні процеси в Україні та світі: історія, проблеми, перспективи», присвяченої актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

© Сумський державний університет, 2024
© Автори, 2024

ДАЦКІВ І. Б., ПРОЦЬ В. В.
Західноукраїнський національний університет

МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЛОНГИНА ЦЕГЕЛЬСЬКОГО

У розвитку будь-яких історичних подій чи явищ чільне місце займають конкретні особистості, їхні ідеї та вчинки. Через аналіз їх життя та діяльності можна реконструювати правдиву, ідеологічно незашорену картину суспільного життя. Лонгин Михайлович Цегельський (1875-1950 рр.) як активний учасник національно-визвольного руху кінця ХІХ – першої половини ХХ століття і видатний науковець та публіцист мав значний вплив на громадсько-політичну діяльність українських громад, формування державної політики українських урядів у сфері міжнародних відносин. Разом з тим, відсутність в українській історичній науці спеціального дослідження про Л. Цегельського, актуалізує поглиблене вивчення його громадсько-політичної та дипломатичної діяльності, відтворення повної наукової біографії вченого, осмислення його місця і ролі в українській історії. При цьому суттєвим є введення до наукового обігу нових джерел як необхідної умови об'єктивного і всебічного висвітлення біографії визначного історичного діяча. Нарешті, надзвичайно важливим є ознайомлення громадського загалу з літературно-публіцистичною спадщиною ученого, вивчення та популяризації його розвідок. Дослідження має важливе значення не лише для всебічної оцінки творчості ученого,

але й для рельєфнішого відтворення динаміки українського історичного процесу даного періоду.

Лонгин Цегельський народився 29 серпня 1875 року в містечку Камінка-Струмилова на Львівщині). Був нащадком давніх священицьких родів Цегельських і Дзеровичів. Початкову освіту він здобув у Камінці. Потім навчався в Першій державній академічній гімназії у Львові, після закінчення якої вступив до Львівського університету ім. Франца Йосифа на правничий факультет. У 1898 році його скерували до Відня на дипломатичну практику при МЗС, звідки невдовзі його делегували до австрійського посольства в Стокгольмі (Швеція). Відтак по поверненні до Львова Лонгин Цегельський захистив докторську дисертацію з міжнародного права [1, с. 1031].

Ще в студентські роки організаторські здібності, ґрунтовні знання та патріотичні почуття ввели його в середовище найбільш ініціативних молодих діячів, і Л. Цегельський всякчас намагався брати активну участь у всіляких акціях. Отже, ще у 1896 р., будучи студентом у складі австрійської делегації брав участь у Студентському конгресі в Великобританії [2, с. 307].

Значачмо, що в особі Л. Цегельського вдало поєднувався талант юриста, публіциста, письменника та дипломата, який проводив активну парламентську діяльність. У 1908 р., Л. Цегельський стає послом до австрійського парламенту, а вже із 1911 р., обіймає посаду секретаря австрійського парламенту. Він являвся членом комісії закордонних справ, отже неодноразово виїжджав за дорученням цієї комісії в різні держави з дипломатичними місіями. Варто наголосити, що у 1914 р. разом із

С. Бараном у складі австро-угорської дипломатичної місії відвідав Балканський півострів, побывав Бухаресті, а також у Стамбулі. Окрім того, брав участь у дипломатичних поїздках до Стокгольма та Берліна [3, с. 43].

Одночасно будучи депутатом австрійського парламенту та Галицького сейму, Л. Цегельський організовував у 1913 р. Всеслов'янський з'їзду послів. Ініціаторами заходу були чеські політики, з якими д-р Л. Цегельський мав добрі взаємини. На з'їзді йшлося про реформу устрою Австро-Угорської монархії, а також про надання набагато більших прав слов'янським народам.

Після укладення Берестського миру 9 лютого 1918 р., Л. Цегельський часто їздив із дипломатичними місіями до Києва. Він був добре знайомий із провідними діячами Наддніпрянської України, мав приятельські зв'язки із гетьманом П. Скоропадським. Лонгин Цегельський брав активну участь у підготовці й організації Листопадового чину в 1918 р. В період створення першого галицького уряду 9 листопада 1918 р. Л. Цегельський став державним секретарем внутрішніх справ Західноукраїнської Народної Республіки. Пізніше Л. Цегельський обіймав посаду керівника Секретаріату закордонних справ ЗУНР. Загалом він брав активну участь у переговорах у Фастові. 3 січня 1919 року внаслідок яких було укладено попередню угоду про злуку УНР і ЗУНР [4]. Л. Цегельський був у складі галицької делегації на чолі з Л. Бачинським, що їздила в Київ на святкове проголошення злуки українських земель і для роботи на Трудовому конгресу. Після проголошення Акта злуки українських земель Л. Цегельський став одночасно заступником міністра закордонних справ УНР у

Києві [5]. Завдяки своїм знанням іноземних мов і досвіду дипломатичної діяльності Л. Цегельський очолював перемовини з усіма закордонними Надзвичайними дипломатичними місіями [2, с. 320].

13 лютого 1919 року подав у відставку і деякий час жив у Відні. Весною 1920 р. Л. Цегельський за дорученням Є.Петрушевича виїжджає з дипломатичною місією у США. З 1920 по 1921 рр. він очолює посольство ЗУНР у Вашингтоні [6, с. 119].

Використовуючи свої приватні знайомства, мав доручення домогтися визнання ЗУНР Америкою, а також повинен організувати постачання до Галичини боєприпасів і медикаментів. У Нью-Йорку Л. Цегельський створив Тимчасовий головний український рятунковий комітет «Поміч рідному краю» [4] та очолив його. Узимку 1921 р. Євген Петрушевич викликав Л. Цегельського до Відня, де дав йому особливе дипломатичне доручення поїхати в Японію [4].

Коли повернувшись із відрядження до США, він подав у відставку з посади посла, заявивши про свою незгоду з пробільшовицьким курсом, котрий обрав Є. Петрушевич. Певний період Л. Цегельський був викладачем українознавчих предметів в українському відділі протестантської теологічної семінарії у Блуфілді, штат Нью-Джерсі. У Нью-Йорку Л. Цегельський редагував часопис «Український вісник», працював редактором часопису «Шлях». Із 1943 року і до самої смерті був редактором популярного часопису «Америка» [1, с. 1031].

Помер д-р Лонгин Цегельський 13 грудня 1950 року у Філадельфії, у своєму робочому кабінеті, що було, з

одного боку, досить загадково, а з другого, символізувало його активне й невтомне життя. Похований на українському цвинтарі на Факс Чейс біля Філадельфії.

Таким чином, Л. Цегельський був одним із небагатьох українських політичних діячів і дипломатів, особа якого була широковідома поза межами України і користувалася повагою поміж громадських і державних діячів у різних державах. Діяльність Лонгина Цегельського була визначним вкладом у дипломатію України, сприяла її утвердженню на міжнародній арені.

-
1. Довідник з історії України. К.: Генеза, 2001. 1136 с.
 2. Західно-Українська Народна Республіка. 1918-1923. Уряди. Постаті / Ін-т українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України. Львів, 2009. 350 с.
 3. Кучабський В. Вага й завдання Західно-Української Держави серед сил Східної Європи на переломі 1918–1919 року // Дзвони. Львів, 1932. 45 с.
 4. Купчик В. Лонгин Цегельський – речник Української держави. URL : http://postup.brama.com/010828/130_8_1.html.
 5. Купчик В. Лонгин Цегельський – речник Української Держави (життєпис). URL : <http://kupchuk.lviv.ua/index.php?no=21>
 6. Дацків І., Полич М. Лонгин Цегельський в історії української дипломатії (до 140-річчя від дня народження) // Український історичний журнал. 2015. № 3. С. 108–121.

ЗМІСТ

ІСТОРИЯ УКРАЇНИ. ЛОКАЛЬНІ СТУДІЇ

Антонов Є. М.

Перебування Т. Г. Шевченка на Сумщині
у творчості Віри Юрченко 3

Власенко В. М.

З епістолярію Костя Мацієвича 1922 р. 9

Гаврилишин П. М.

Виявлені джерела до вивчення біографії
Богдана Гаврилишина 15

Герасимчук О. М.

Формування організаційно-правових основ
переселення козаків Північного Лівобережжя
України на Кубань у 1820–1825 рр. 20

Зінченко І. Д.

До питання про формування кордонів України
в 40-50-х роках ХХ ст.: огляд вибраної історіографії 27

Король В. М.

Село Блотниця Талалаївського району
1950–1960-х рр. у матеріалах усної історії 30

Котельницький Н. А.

Праці В. М. Хижнякова як джерело з історії формування
клерикальної політики земської ліберальної партії
Північної України (80-ті рр. XIX ст.) 43

Лобко Н. В.

Матеріали про військову службу як джерело
генеалогічної інформації 50

Медведєв І. А.

Події лютого-березня 2022 року в Тростянецькій
громаді Сумської області: хронологія та факти 55

Пономарьова К. О.

Історія військових поселень на території України:
до постановки проблеми 61

Шуть Т. І.

Соціально-економічне життя Сум у період німецької
окупації (за матеріалами газети «Сумський вісник») 65

Тихомиров К. В.

Жертви окупаційного нацистського режиму
на території України 70

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Андрощук В. П.

В'ячеслав Липинський на дипломатичній
службі Української держави 75

Баб'як М. О., Дикий В. В.

Дипломатична співпраця УНР і ЗУНР у добу
національно-визвольних змагань 80

Гончаренко А. В.

Радянська історіографія ролі Великої Британії в еволюції
колоніалізму наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. 84

Дацків І. Б., Проць В. В.

Міжнародна діяльність Лонгіна Цегельського 90

Зінченко І. Д.

Південно-західний кордон УРСР в 40-х роках ХХ ст.:
делімітація та демаркація 95

Іванов І. А.

Діяльність Оди Нобунаги по об'єднанню Японії 99

Мірошніченко А. В.

Роль Томаша Масарика в становленні
незалежної Чехословаччини 105

Назаров М. С.

Основні етапи російсько-української війни 2022-2024 рр. 110

<i>Порфілова М. В.</i> Зародження, формування і становлення соціальної політики	114
<i>Рагуліна А. В.</i> Смертна кара за кодексами законів Давньої Месопотамії	118
<u>КУЛЬТУРА ТА ОСВІТА: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ</u>	
<i>Антоненко П. Ю.</i> Коренізація як передумова розвитку українського мистецтва в 1920-1930-х роках	121
<i>Антонов Є. М.</i> Ілля Ріпін – український художник	125
<i>Гвоздицька С. М., Єсін А. І.</i> Особливості сучасного етапу розвитку витинанки на Сумщині	129
<i>Глушенок Н. М.</i> Висвітлення стану дослідження поняття міждисциплінарної інтеграції	135
<i>Дегтярьов С. І.</i> Проект Батуринського університету гетьмана Кирила Розумовського	140

- Дегтярьова Д. С.***
Відстоювання феміністичних поглядів у драматичній
поемі «Бояриня» Лесі Українки 149
- Калінін І. М.***
Правознавство в чоловічих гімназіях
кінця ХІХ – початку ХХ ст. 155
- Картава К. С.***
Ганна Затиркевич-Карпинська – громадська діячка
та особистість 161
- Кудінов Д. В.***
Пансіон Ганни Іванової в Сумах: нотатки до історії
жіночої освіти 167
- Маркович О. С.***
Значення творчості Василя Кричевського 174
- Струпінська Д. В.***
Неполітичні проекти Георгія Нарбути як
складова української національної культури
початку ХХ ст. 181
- Ярош Н. В.***
Виховний процес у навчальних закладах системи
державних трудових резервів СРСР (1940–1950-ті рр.) 189

Наукове видання

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
XI Всеукраїнської науково-практичної конференції

(Суми, 28 травня 2024 року)

Оригінал-макет підготовлено на
кафедрі історії СумДУ

Редколегія не несе відповідальності за точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Матеріали друкуються в авторській редакції. Точка зору редколегії не завжди збігається з точкою зору автора.

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 16,77. Обл.-вид. арк. 19,83. Тираж 100 пр. Зам.№
Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.